

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 24. maliga serpana (julija) 1850.

List 30.

Radecki.

*Kjer je um vodja trum
Zmaga se dobi —
Kjer sercé sod' versté
Zmaga ne zbeži. —*

Tamno se obnebje vlačí vkup,
V sercích vnema se sovražtva strup;
Černe množice možakov
Zveste trume se rojakov
Zbirajo, se vlačijo,
Skrivajo, napadajo. —
Oj Milano! te spomlad ne zveseljuje,
Kaj serce se tebi strastno napihuje?
Saj je Beč*) verige vsim razdjál,
Svit svobode vsim bo zasíjal;
Kaj hropenje, kaj grozenje
Ko se bliža odrešenje? —
Nič ne čuje zmote rod,
Ne bojí se strašnih škod;
Plam se vzdigne, počí tóp
Skočí skupej tróp in tróp
Smert za njim na desni, levi —
Bog se vsmíli zdani reví! — —
In junak mogočne slave
Vojskovodja síve glave
Od zarotenií izdan
Vun beží na prosti plan.
Krog obdaja ga prezvesta truma,
Ki za boj se vnema od poguma;
Mesto hoče v prah razdjati,
Neče več sramot prestati.
Hrabri vodja govóri:
Da še čas mašvanja ní;
Enkrat še na mesto se ozrè
Preden s silno vojsko proč odgrè, —
In solzica iz očés mu vdari:
Na nebesih se večerna vžari . . .

V gojzdu krog germád
Vseda rajda se armád;
Vse v ležišču se nocoj
V zjutrajni pripravljá boj;
V noči mirni vse prepeva,
Da ne stráši vojsk se dneva.
V šotoru naj večim
Pri junaku tam slovečim
Zbrana truma je soveta
Za mašvanje silno vneta.
Izdajanstvo kazniti na moč
Zdaj svetuje sleherni nazoč.
Kar naenkrat šum postane,
Vse v ležišču kviško plane,
Krog se zlega zlo vpitje
Vse k predstraži hitro vre;
In v objemu bleskajočih puš
Pelje trop se izdajavnih duš.
»V sodbo z vohúni!« vse kričí,
»K smerti s pazúni!« vse gromí,
»Vodja nam dal bo veselje,
»Vodja nam dal bo povelje,
»Da rudíjo tla se izdavne kerví.« —

Alj sirovost se zmotila,
Vodja duša je premila;
On ne dáde lit' kerví —
Iz zakaljenih očí
Solza se mu milostljiva vterne:
Na nebesih luna se razgerne . . .

Oj Milano! kje je tvoj napuh,
Kaj si ojstriš tak napet poslúh?
Čuješ vojsko, ki se k tebi miče
V tvojim sercu maševat' merlice? —
Ne protivaj, vdaj se, vdaj!
Urno gre naprej tečaj;
Malo časa ti je dano —
Mesto, mesto bo razdjano. — —
Nič ne čuje zmote rod,
Ne bojí se strašnih škod,
Noče, noče se podati
Dokler more še obstati.
Boj se vname — in streljanje —
In morenje — in vžiganje
Kiti se krog vsíh zidov,
Vleče v svetotvo se hramov. —
Vojska silna in serdita
Vse zmagavna vodja pita:*)
Alj prišel še ni jí čas,
Vzeti bune čaran pas,
In razdjati celo mesto
Tak neverno, tak nezvesto? —
Alj sirovost se zmotila,
Vodja duša je premila,
On zavpije — jih zaprosi,
Da naj zmagajo v ponosi
Svoje strasti
Zle oblasti —
In v očésih se mu solza vname:
Zora pucati na nebu jame . . .

Tam na meji ob vodéh
Osvetit' izdaje greh
Vojskovodja z vojsko celo
Gleda v tujčevo deželo —
Le stopina še — in bramba bo napad,
In rešenje negotovo spred in zad
Vodja v zrake tje zamišljen zre,
Duša njega se čez mejo spne.
Vse podobe vojskne síle
V globočini duše míle,
Vse nesreče se zbudijo —
Dalj hoditi mu branijo.
Tukaj vídi vas gorečo,
Tamkaj polje vse pobito,
Tu vmorjénih celo kito;
Tam ležišče
Ko mertvišče,
Zmago, slavo odbežečo;
Zdih vojaški,
Duh mertvaški
Krog in krog se razširuje
Vojske sled se raznašuje. —
Kaj postajaš ti kaznitelj,
Domovine oprostítelj?
Kačo moraš zdaj zatreti
V njenim gnjezdniíh griči,

*) Dunaj

*) Praša.

Ako češ, da več ne piči;
 Pasti mora nezvestoba,
 Pasti mora tuja zloba,
 To zakoni vsim so svetí. —
 Tromba zapoje — boben doní
 Vojska ponosna dalje gromí.
 »Vera prelomljena,
 Meja prestopljena
 Zmaga je naša — in vaš je pobég —
 Tako kaznuje pregrešen se tvég.«
 In vodja kardela
 Tje jaha na čelu —
 Ozira po vojski se krog,
 Ki zdi se kot zmage ji bog —
 In solzica se mu mila vlije:
 Iz mračine **sonce** vun posíje . . .

Sama še Venecja blede
 Na sovražnika tje gleda,
 Če vtoniti raji v vodi
 V svoji zdivjani svobodi
 Kakor orlu se vkloniti,
 Njemu dalje še služiti. —
 Preošabna morja si nevesta! —
 Voda zmagi tud je cesta.
 Iz valov in iz zrakov
 Pada na-njo plam žarov.
 Vdaj se zdaj
 Njemu saj,
 Ki je v sodbi le milost,
 Ki mu ptuja je ojstrost
 Ki spozna od kod pregreha pride,
 Ki če verne serca ne le zide,
 Glej pogodbo že podaja ti,
 Vdal jo njemu duh je milosti,
 In Venecja vzdigne se, izdiše —
 Prime pogodbo — in celo podpiše.
 Vodju solza iz očí se vtrinja.
Mavrica na nebu se spreminja,
 Mira lok čez Laško se razpenja —
 Boj sovražen krog in krog pojenja.

L. Kamnogorski.

Lahka in gotova pomoč škodo ognja ali toče odverniti.*)

Vsim hišnim in kmetijskim gospodarjem na Slovenskim.

Nesreča, naj si bo od ognja ali hudiga vremena, nikdar ne spi — ampak zdej zadene tega zdej uniga, in marsikteriga pripravi clo na beraško palico.

Zoper nesrečo ognja nas varjejo še varno zidane pohišta — zoper hudo vreme, ki zadene naše polje, verte in ngrade, pa nimamo strešja, ki bi nas varovalo. Vsak pa želí in Bogá prosi, de bi ga nesreče obvaroval — tode pomočkov, gotovih pomočkov se ne posluži, ki jih je Bog človeškemu umu dal, de bi se obvaroval nesreč, ki jih ogenj in hudo vreme čez nas naključí.

Posebno žalostno pa je še clo to, de je zavolj hudiga vremena toliko vraž in krive vére med ljudmi, de eni mislijo, de točo sovražne copernice delajo, drugi pa, de blisk, stréla, toča in ploha so vedno le kazni ali štrafinge božje!

Blisk, stréla in toča, kakor dež in sneg so natorne prigodbe, ki se v podnebji godé, in so v čistenje zraka ali ljufta in k zdravju ljudi, živine in zeliš tako potrebne, de brez njih bi móglo vse bolehati, vse poginiti. Pa kakor vsaka tudi nar boljši reč zna v nezmérnosti škodovati, tako škodjejo tudi te podnebne prigodbe. De bi pač tisti možje, kterim je poduk in omíka ljudstva izročena, tudi v tem mlade in stare podučiti, nobene prilóžnosti v nemar ne pustili! Velike zasluge za blagor človeštva si bojo pri ljudéh in pred Bogam s tem pridobili.

Pa vernímo se nazaj in vprašajmo: kakšno pomoč imamo zoper nesrečo ognja in toče, ki jo je Bog človeškemu umu dal, de naj se je po-

služi? Odgovor je tale: Kakor so se ljudje v vaséh, tergih in mestih združili, de bolj varno živé, in če je treba eden drugimu pomagajo, takó naj se tudi združimo skupej zoper nesrečo ognja in toče — to je — vsak, ki ima pohišta, polja, vertov in ngradov kaj, naj stopi v družbo, naj plača nektare krajcarje, ki pridejo v denarnico, iz ktere se povračuje potem zavarovana (zažihrana) škoda.

Kar oginj zadene, so hišni gospodarji to dobroto že večidel zapopadli, pa vunder je žalibog! še veliko nemarnih in nečímernih gospodarjev, ki se zanašajo, de ne bojo pogoreli, in če pogoré, se zanašajo na beračenje pri milostnih ljudéh.

Kar pa točo zadene, so kmetijski gospodarji še veliko bolj zanikerni. „A — pravijo — toča ne tolče vsako léto; kdo bo toliko v asekuracijo plačeval? če ga pa toča zadene, le kaj maliga, ali pa še clo v več létih dobí!“

Pa prijatli! če družba ne more vse škode po toči poplačati, kdo pa je tega kriv? Družba ne, ampak zanikerni gospodarji! Če bi vsak kmetovavec od konca do kraja v družbo stopil, bo vsakimu le kaj maliga, morebiti komej 20 krajc. za 100 zavarovanih goldinarjev plačati — in vsak bi po tem neutegama celi zavarovani znesek prejel.

To je gotova resnica. De pa toča tudi veliko veliko škode napravi, nas učijo žalostne prigodbe letašnjiga léta.

Le nad nami je tedej ležeče, de si pridobimo lahko in gotovo pomoč v nesreči, Če vsi vkup stopimo, bomo malo imeli vsako léto plačevati — in ne bo nam treba trepetati, če se črni oblaki nad nami vkupej vlečejo. Pomoč, če nas nesreča zadene, nam je gotova!

In kakó lahka je ta pomoč! Po nji si ne pomagamo samo sebi, ampak še almozino damo svojim nesrečnim bratom!

Slovinci! saj imate prebrisane glave in dobre serca, pretehtajte dobro moj svét. In vi, župani in svetovavci novih sosésk! vzemite to méjo iz globočine serca razodeto prošnjo v svoje prvo posvetovanje: vsi, ki imamo polje, verte in ngrade, stopimo v družbo proti škodi toče, ktera se bo dala po tem pri prvih deželnih zborih (Landtage) vstanoviti.

Razširite ta moj svét po vsaki soseski, učite in razlagajte očitne dobroto, in pripravite vse, de se bo ta takó potrebna reč v prihodnjih deželnih zborih pogovorila in vstanovila.

Ferd. Šmidt.

Za obertnijsko razstavo v Londonu na Angleškem.*)

Novice so za svojo dolžnost spoznale, berž ko je bila razstava blagá pridelkov in izdelkov vsake baze za London oklicana, obertnike, rokodelce in fabrikante na Slovenskim spodbosti,**) de naj tudi — kar imajo očitne razstave vredniga — pošlejo v to imenitno razstavo.

Kmaló potem je gosp. H. Costa, razstavni komisar za Krajnsko deželo, kmetijsko in obertnijsko družbo naprosil, de naj si, kolikor jima je moč, prizadevate pripomoči, de pride tudi iz Krajnskiga kaj reči v razstavo. Kér pa iz lastne skušnje v létu 1844 vemo, de posamesne povabila obertnikom in fabrikantom posamesno pisane nar več izdajo, se nadjamo, de bosta g. komisarja tudi tistim obertnikom in fabrikantom posamesno dopisala, kterih blagó je razstave vredno, de naj se vdeležijo imenitne razstave.

Slavni g. profesor Dr. Hlubek v Gradcu, ki se še vedno rad spomni Krajnske dežele, je pisal kmetij-

*) Iz pomenkov velkiga zbora kmetijske družbe 5. rožnika.

***) Poglej 23. in 24. list.

Vred.

*) Po govoru v velikim zboru kmetijske družbe 25. rožnika.